

Študijná príručka: Hospodárstvo Slovenska

Táto príručka slúži na zopakovanie a overenie vedomostí o hospodárstve Slovenskej republiky. Obsahuje kvíz s krátkymi otázkami, kľúč správnych odpovedí, námety na esej a komplexný slovník kľúčových pojmov, všetko založené výhradne na poskytnutých podkladoch.

Kvíz: Overte si svoje vedomosti

Odpovedzte na nasledujúcich desať otázok v rozsahu 2-3 viet.

1. Ako sa člení hospodárstvo na sektory a čo jednotlivé sektory zahŕňajú?
2. Ktoré plodiny a druhy hospodárskych zvierat sú typické pre nížiny a kotliny Slovenska do 200 m n. m.?
3. Aká je štruktúra poľnohospodárskej výroby v podhorských a horských oblastiach (400 - 600 m n. m.)?
4. Ktoré energetické suroviny musí Slovensko dovážať a aký je význam domácich zásob ropy a zemného plynu?
5. Ktoré elektrárne majú nezastupiteľný význam vo výrobe elektrickej energie na Slovensku a aký je podiel vodných elektrární?
6. Prečo má automobilový priemysel na Slovensku svetový význam a ktoré hlavné automobilky tu majú svoje závody?
7. Uveďte hlavné centrá hutníctva železa a farebných kovov na Slovensku a špecifikujte ich produkciu.
8. Vymenujte tri významné podniky chemického priemyslu na Slovensku, ich sídlo a hlavný výrobný program.
9. Vysvetlite úzke prepojenie potravinárskeho priemyslu s poľnohospodárstvom a uveďte príklady produktov a miest ich výroby.
10. Popíšte kľúčové zmeny v slovenskom priemysle po druhej svetovej vojne a po roku 1989.

Kľúč správnych odpovedí

1. Hospodárstvo sa delí na štyri sektory. Prvý (primárny) sektor zahŕňa poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybníctvo, ťažobný a energetický priemysel. Druhý (sekundárny) sektor tvorí spracovateľský priemysel a stavebníctvo, tretí (terciálny) sektor zahŕňa obchod, dopravu a služby a štvrtý (kvartárny) sektor pokrýva školstvo, zdravotníctvo, vedu a techniku.
2. V nížinách a kotlinách (Podunajská, Východoslovenská nížina, Juhoslovenská a Košická kotlina) sa pestuje prevažne kukurica, pšenica a cukrová repa, dôležitá je aj repka olejná a ovocie. V živočíšnej výrobe je v týchto oblastiach zastúpený najmä chov hydiny a ošípaných.
3. V podhorských a horských oblastiach je rozšírené pestovanie zemiakov, raže a ovsa. V živočíšnej výrobe dominuje pasienkársky chov hovädzieho dobytku a chov oviec, ktorý sa tu udržuje napriek celkovému poklesu od čias valašskej kolonizácie.
4. Slovensko musí dovážať energetické suroviny ako ropa, zemný plyn a urán. Domáce zásoby ropy a zemného plynu, ktoré sa nachádzajú na západe krajiny (napr. Gbely, Láb), pokrývajú iba 1 % celkovej spotreby.
5. Nezastupiteľný význam vo výrobe elektrickej energie majú jadrové elektrárne v Jaslovských Bohuniciach a v Mochovciach. Vodné elektrárne (napr. Gabčíkovo, Čierny Váh, Liptovská Mara) sa na ročnej výrobe podieľajú približne 11 %.
6. Slovensko patrí medzi krajiny, ktoré vyprodukujú najviac automobilov na obyvateľa na svete. Svoje výrobné závody tu majú automobilky Volkswagen (Bratislava), Stellantis Slovakia (Trnava, výroba Peugeot a Citroën), KIA Motors (Žilina), Jaguar Landrover (Nitra) a plánovaný je závod VOLVO pri Košiciach.

7. Hlavným centrom hutníctva železa sú Košice (výroba ocele a automobilových plechov), Podbrezová (výroba rúr) a Hlohovec (oceľové laná). Hutníctvo farebných kovov je sústredené v Krompachoch, kde sa spracúva meď z recyklovaných surovín.
8. Medzi popredné chemické podniky patrí Slovnaft v Bratislave (spracovanie ropy), podnik v Šali (výroba minerálnych hnojív a chemikálií) a podnik v Púchove (výroba pneumatík). Farmaceutický priemysel je zastúpený napríklad v Hlohovci a Martine.
9. Potravinársky priemysel je úzko spätý s poľnohospodárstvom, pretože spracúva jeho produkty. Príkladmi sú výroba cukru (Trenčianska Teplá), mäsových výrobkov (Humenné, Rimavská Sobota), mliečnych výrobkov (Zvolen, Kežmarok, Michalovce), piva (Hurbanovo, Veľký Šariš) či vína (Sereď, Topoľčianky).
10. Po druhej svetovej vojne sa na Slovensku prednostne rozvíjal ťažký priemysel, ktorý bol náročný na suroviny a energiu a spôsoboval environmentálne problémy. Po roku 1989, s prechodom na trhové hospodárstvo, mnoho podnikov zaniklo, čo viedlo k vysokej nezamestnanosti a postupnej zmene štruktúry hospodárstva.

Otázky na esej

1. Analyzujte vzťah medzi prírodnými podmienkami Slovenska (nadmorská výška, pôdy, klíma) a štruktúrou jeho rastlinnej a živočíšnej výroby. Uveďte konkrétne príklady plodín a oblastí pestovania.
2. Opíšte historický vývoj slovenského priemyslu od obdobia Uhorska cez medzivojnové obdobie, éru po druhej svetovej vojne až po transformáciu po roku 1989. Zamerajte sa na kľúčové odvetvia a zmeny.
3. Posúďte význam strojárstva, najmä automobilového priemyslu, pre súčasné hospodárstvo Slovenska. Zhodnoťte jeho globálne postavenie, uveďte hlavných výrobcov a diskutujte o jeho vplyve na zamestnanosť a export.
4. Vysvetlite, prečo je energetický priemysel kľúčový pre fungovanie hospodárstva. Detailne rozoberte štruktúru výroby elektrickej energie na Slovensku s dôrazom na úlohu jadrových, vodných a bývalých tepelných elektrární.
5. Na základe priložených grafov porovnajte vývoj inflácie a HDP na Slovensku s ostatnými krajinami V4. Vysvetlite, čo tieto ukazovatele znamenajú a analyzujte možné príčiny rozdielov medzi jednotlivými krajinami.

Slovník pojmov

Pojem	Definícia
Celulóza	Vláknitá hmota vyrábaná z dreva, používaná na výrobu papiera.
Farmaceutický priemysel	Odvetvie priemyslu zamerané na výrobu liekov a liečiv.
Ferozliatina	Zliatina železa s vysokým podielom jedného alebo viacerých ďalších prvkov (napr. mangán, kremík, chróm). Používa sa pri výrobe ocele a zliatin na zlepšenie ich vlastností, napríklad odolnosti voči korózii.

HDP (hrubý domáci produkt)	Súhrn konečných spotrebných a investičných produktov a služieb vytvorených na území štátu za jeden rok. Je to kľúčový ukazovateľ výkonnosti ekonomiky.
Hospodárstvo	Súhrn všetkých výrobných odvetví, vrátane poľnohospodárstva, ťažby surovín, priemyslu, dopravy, obchodu a služieb.
Inflácia	Neúnosné zvyšovanie množstva peňazí v obehu, ktoré je spojené so znehodnocovaním meny a všeobecným rastom cien tovarov a služieb.
Kvarciálny sektor (4. sektor)	Zložka hospodárstva zahŕňajúca školstvo, zdravotníctvo, vedu a techniku.
Primárny sektor (1. sektor)	Zložka hospodárstva, do ktorej patrí poľnohospodárstvo, lesné a rybné hospodárstvo, ťažobný a energetický priemysel. Zameriava sa na získavanie surovín z prírody.
Sekundárny sektor (2. sektor)	Zložka hospodárstva zahŕňajúca spracovateľský priemysel a stavebníctvo. Zameriava sa na spracovanie surovín a výrobu tovarov.
Terciálny sektor (3. sektor)	Zložka hospodárstva, ktorú tvorí obchod, doprava, spoje, bankovníctvo, poisťovníctvo a ďalšie služby.
Valašská kolonizácia	Historický proces osídľovania horských oblastí Slovenska v období 14. až 17. storočia, ktorý bol spojený s rozšírením chovu oviec.